

Донбаська державна машинобудівна академія
*Дніпродзержинський державний технічний університет

СИНТЕЗ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА УМОВИ ПОВНОЇ КОМПЕНСАЦІЇ ОБ'ЄКТА КЕРУВАННЯ НА БАЗІ ДИСКРЕТНОГО ЧАСОВОГО ЕКВАЛАЙЗЕРА

Вступ. Методи синтезу, засновані на базі дискретного часового еквалайзера, передбачають одержання бажаної перехідної функції у автоматизованих електромеханічних системах без використання традиційних підходів до синтезу регуляторів (методів, що базуються на бажаних характеристичних поліномах або частотних характеристиках) [1]. При цьому послідовно з об'єктом керування вмикається ланка, яка повністю або частково компенсує сам об'єкт, тобто виконується розв'язання зворотної задачі динаміки [2].

Постановка задачі. Використовуючи матеріали досліджень [1], поставимо задачу розробки методу синтезу замкненої системи автоматичного керування на базі дискретного часового еквалайзера за умови повної компенсації об'єкта керування. Звісно, поставлена задача є дещо ідеалізованою, проте вона добре ілюструє принцип симетрії структурних схем та може бути застосована у якості основи для синтезу часового еквалайзера при реальній (неповній) компенсації об'єкта керування, зокрема при використанні модифікованого принципу симетрії [3].

Результати роботи. Системи, що містять у своєму складі дискретний еквалайзер, будуть цифро-аналоговими, оскільки об'єкт керування є аналоговим. Крім того, для сполучення дискретного еквалайзера та аналогового об'єкта слід застосовувати екстраполятор нульового порядку, який виконуватиме цифро-аналогове перетворення та відновлення дискретизованого сигналу в аналоговій формі.

Загалом, така цифро-аналогова система буде містити у собі наступні елементи (рис.1): програму завдання вхідного сигналу $x_{вх}(t)$ та коефіцієнтів налаштування еквалайзера; дискретний часовий еквалайзер; два елементи квантування з періодом T ; цифро-аналоговий перетворювач (екстраполятор нульового порядку); обернену еталонну модель об'єкта керування; об'єкт керування, що отримує сигнал керування $u(t)$ та на який діє декілька збурень $f_1(t), f_2(t), \dots, f_q(t)$; датчик зворотного зв'язку за вихідною координатою, який виконує вимірювання координати $y(t)$ та перетворює її на сигнал зворотного зв'язку $x_{зв.з}(t)$, що подається на вхід суматора, де віднімається від сигналу $x_{вх}(t)$.

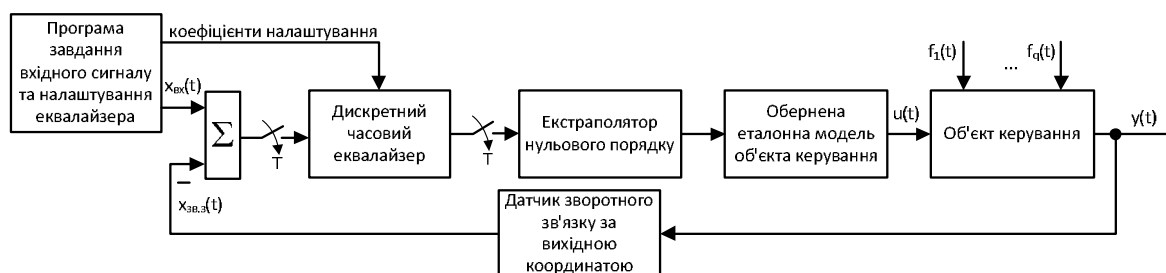

Рисунок 1 – Функціональна схема замкненої електромеханічної системи з дискретним часовим еквалайзером

Для спрощення розв'язання зворотної задачі динаміки відносно об'єкта керування слід представити його у одній з канонічних форм. Якнайкраще для цього підходить перша канонічна форма (канонічна форма керованості Фробеніуса) [4]. Передатну функцію об'єкта керування $W_{об}(p)$ слід привести до наступного уніфікованого вигляду:

$$W_{об}(p) = \frac{y(p)}{u(p)} = \frac{\beta_m p^m + \beta_{m-1} p^{m-1} + \dots + \beta_1 p + \beta_0}{p^n + \alpha_{n-1} p^{n-1} + \dots + \alpha_1 p + \alpha_0},$$

де m, n – порядок чисельника та знаменника передатної функції об'єкта керування відповідно;

$\beta_m, \beta_{m-1}, \dots, \beta_1, \beta_0$ – коефіцієнти чисельника передатної функції об'єкта керування;

$\alpha_{n-1}, \alpha_{n-2}, \dots, \alpha_1, \alpha_0$ – коефіцієнти знаменника передатної функції об'єкта керування;

p – оператор Лапласа.

Структурна схема, що відповідає представленню об'єкта керування в канонічній формі керованості Фробеніуса, наведена на рис.2.

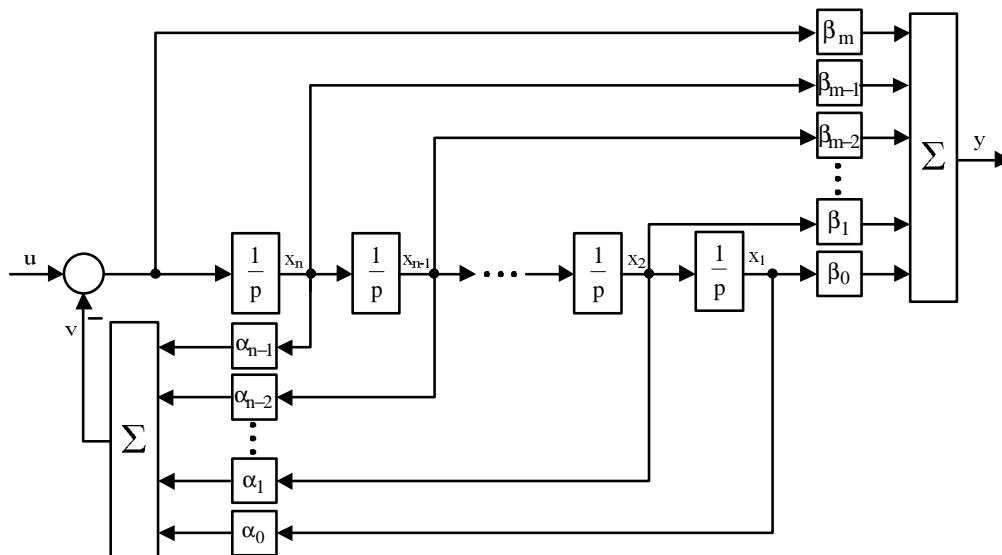

Рисунок 2 – Структурна схема об'єкта керування в канонічній формі керованості Фробеніуса

Сформулюємо правила, за якими можна виконувати обернення структурних схем у першій канонічній формі керованості. У структурній схемі, зображеній на рис.2, виконуються наступні модифікації:

- інтегратори замінюються на диференціюючі ланки;
- у прямому каналі передачі інформації напрям передачі сигналу змінюється на протилежний;
- напрям передачі інформації у зворотних зв'язках залишається без зміни, а знак зворотного зв'язку змінюється на протилежний;
- напрям передачі інформації у паралельних гілках залишається без зміни, при цьому сигнали $\beta_1 x_2, \beta_2 x_1, \dots, \beta_{m-2} x_{n-1}, \beta_{m-1} x_n, \beta_m(u - v)$ від'єднуються від прямої гілки та складаються за допомогою окремого суматора, утворюючи від'ємний зворотний зв'язок у оберненій структурній схемі;

– коефіцієнт, що відноситься до прямого каналу передачі інформації (β_0), замінюється оберненим значенням, а коефіцієнти зворотних зв'язків ($\alpha_{n-1}, \alpha_{n-2}, \dots, \alpha_1, \alpha_0$) залишаються незмінними;

– коефіцієнти, що відносяться до паралельних каналів передачі інформації ($\beta_m, \beta_{m-1}, \dots, \beta_1$), залишаються без зміни.

Після виконання зазначених перетворень структурна схема оберненої еталонної моделі об'єкта керування буде мати такий загальний вигляд, як на рис.3.

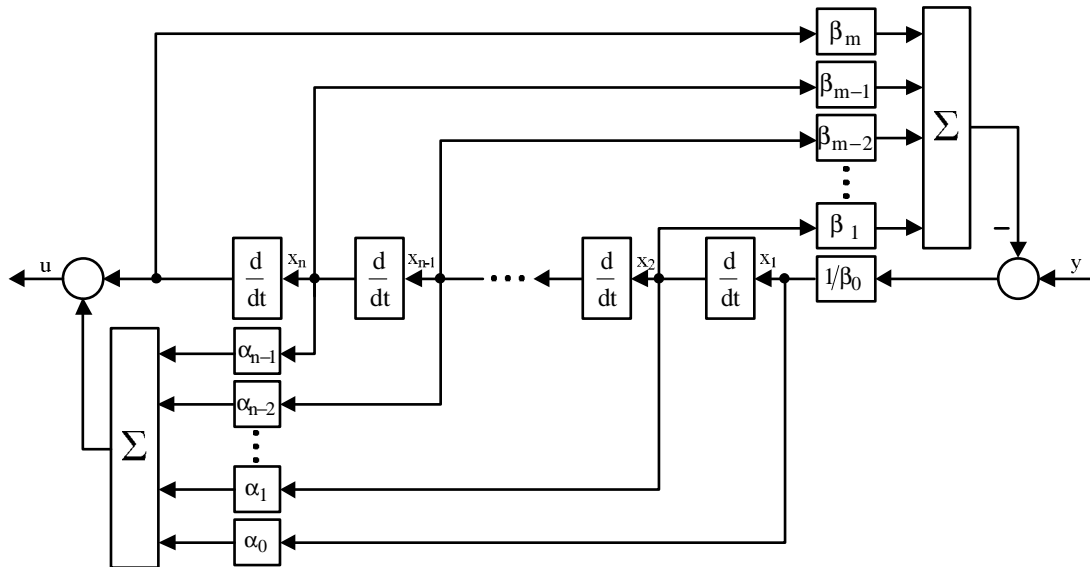

Рисунок 3 – Структурна схема оберненої еталонної моделі об'єкта керування

Наприклад, після перетворень об'єкт керування був приведений до наступної передатної функції:

$$W_{об}(p) = \frac{y(p)}{u(p)} = \frac{15p + 500}{p^3 + 5p^2 + 35p + 100}$$

Наведений об'єкт має третій порядок ($n = 3, m = 1$), йому відповідає наступний набір коефіцієнтів: $\alpha_2 = 5, \alpha_1 = 35, \alpha_0 = 100, \beta_1 = 15, \beta_0 = 500$. Об'єкт та його обернену еталонну модель у структурних блоках MATLAB Simulink наведено на рис.4.

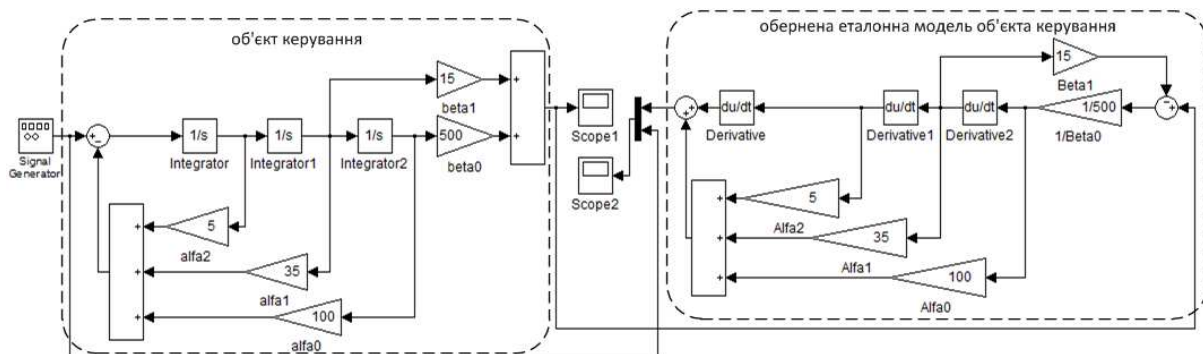

Рисунок 4 – Об'єкт керування та його обернена еталонна модель у структурних блоках MATLAB Simulink

Для перевірки вірності зазначеного вище способу обернення структурних схем на вхід моделі, наведеної на рис.4, подається синусоїдальний сигнал з частотою 50 Гц

та амплітудою 1 В (з блоку Signal Generator). Результат співставлення вхідного сигналу об'єкта та обробленого за допомогою оберненої еталонної моделі вихідного сигналу, знятий з блоку Scope 2, показано на рис.5.

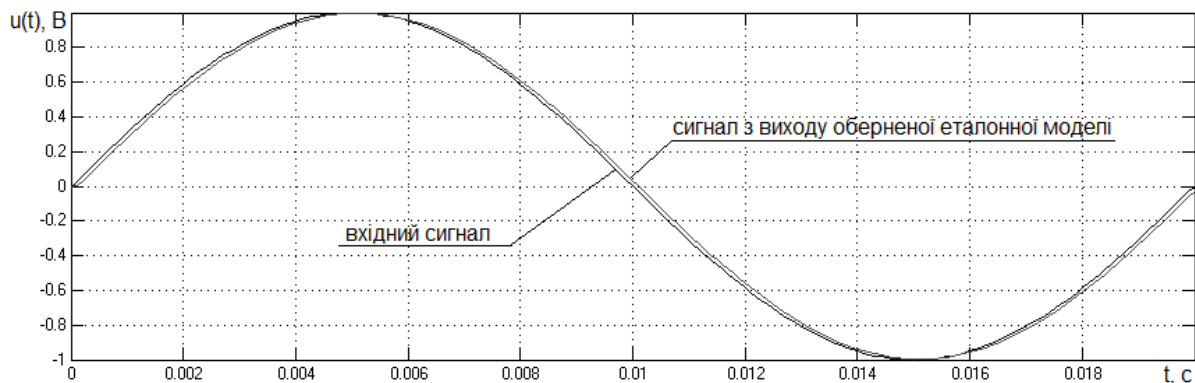

Рисунок 5 – Порівняння вхідного сигналу та сигналу з виходу оберненої еталонної моделі об'єкта керування

Слід зазначити, що похибка, з якою обернена еталонна модель відтворює сигнал, суттєво залежить від обраного чисельного методу та максимального адаптивного кроку, з яким виконується розв'язання задачі. У наведеному прикладі використовується чисельний метод Дорманда-Принца з максимальним адаптивним кроком $\Delta_{\max} = 10^{-4}$.

Об'єкт та його обернена еталонна модель можуть у сукупності бути описані приведеною до дискретного вигляду передатною функцією $W_{\text{прив}}(z)$. Між дискретним часовим еквалайзером та $W_{\text{прив}}(z)$ „встановлюється” екстраполятор нульового порядку з передатною функцією

$$W_{\text{екс}}(p) = \frac{1 - e^{-Tp}}{p} = \frac{z - 1}{zp},$$

де p – оператор Лапласа;

z – оператор дискретного перетворення;

T – період квантування.

Після введення компенсації в замкнену систему можна вважати, що приведена передатна функція $W_{\text{прив}}(z)$ дорівнює одиниці:

$$W_{\text{прив}}(z) = \frac{z - 1}{z} \cdot Z \left\{ \frac{1}{p} \right\} = \frac{z - 1}{z} \cdot \frac{z}{z - 1} = 1.$$

Структурна схема автоматизованої електромеханічної системи за умови повної компенсації об'єкта керування оберненою еталонною моделлю наведена на рис.6.

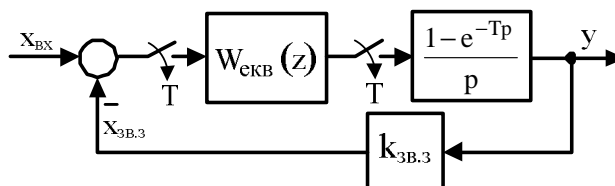

Рисунок 6 – Структурна схема автоматизованої електромеханічної системи за умови повної компенсації об'єкта керування

Тоді передатна функція замкненої системи у дискретній формі $W_3(z)$ за рис.6 становитиме

$$W_3(z) = \frac{W_{\text{екв}}(z)W_{\text{прив}}(z)}{1 + W_{\text{екв}}(z)W_{\text{прив}}(z)k_{\text{зв.з}}} = \frac{W_{\text{екв}}(z)}{1 + W_{\text{екв}}(z)k_{\text{зв.з}}}$$

Дискретний часовий еквайзер повинен виконувати налаштування системи на дискретну перехідну функцію кінцевої тривалості, котра теоретично можлива за умови зведення характеристичного рівняння до вигляду z^n . Тоді бажана передатна функція приведеної до дискретного вигляду цифро-аналогової системи буде наступною (порядок чисельника може бути меншим за порядок знаменника або йому дорівнювати):

$$W_6(z) = \frac{a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{z^k},$$

де k – порядок характеристичного рівняння (повинен співпадати або бути більшим за порядок характеристичного рівняння об'єкта керування $k \geq n$);

$a_k, a_{k-1}, a_{k-2}, \dots, a_1, a_0$ – коефіцієнти, що характеризують збільшення рівнів перехідної функції на кожному такті квантування.

Перехідна функція, що буде теоретично забезпечуватись у системі з передатною функцією $W_6(z)$, наведена на рис.7.

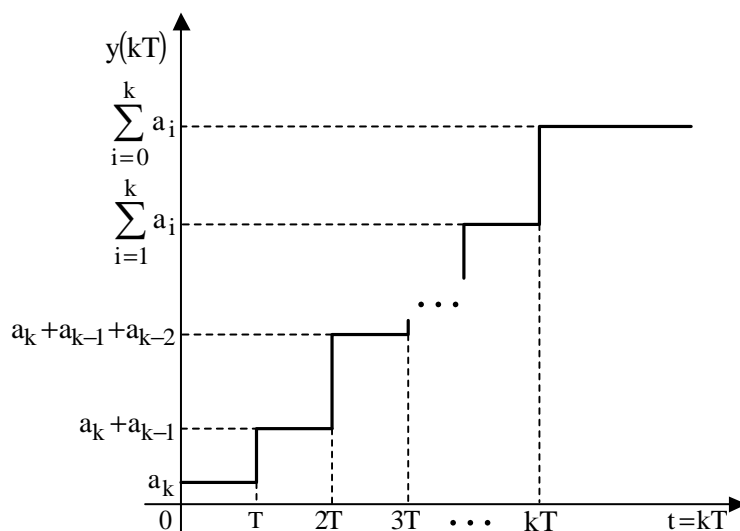

Рисунок 7 – Перехідна функція у автоматизованій електромеханічній системі з дискретним часовим еквайзером

Кількість рівнів перехідної функції визначається порядком характеристичного рівняння бажаної передатної функції k . Значення перехідної функції на рівнях будуть наступними:

$a_k, a_k + a_{k-1}, a_k + a_{k-1} + a_{k-2}, \dots, \sum_{i=1}^k a_i, \sum_{i=0}^k a_i$. Таким чином, кожен рівень такої функції являє собою суму коефіцієнтів a_i , починаючи з коефіцієнта a_k при найбільшій степені бажаного полінома чисельника і закінчуючи коефіцієнтом a_0 .

Усталене значення (найвищий рівень) являє собою суму всіх коефіцієнтів чисельника

$$\sum_{i=0}^{m-1} a_i.$$

Приврівнюючи передатну функцію замкненої системи $W_3(z)$ з бажаною передатною функцією $W_6(z)$, одержимо математичний вираз для дискретного часового еквалайзера:

$$\begin{aligned} \frac{W_{\text{екв}}(z)}{1 + W_{\text{екв}}(z)k_{\text{зв.з}}} &= \frac{a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{z^k}, \\ z^k W_{\text{екв}}(z) - W_{\text{екв}}(z)k_{\text{зв.з}} (a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0) &= \\ &= a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0, \\ W_{\text{екв}}(z) &= \frac{a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{z^k - k_{\text{зв.з}} (a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0)} = \\ &= \frac{a_k z^k + a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{(1 - k_{\text{зв.з}} a_k) z^k - k_{\text{зв.з}} a_{k-1} z^{k-1} - k_{\text{зв.з}} a_{k-2} z^{k-2} - \dots - k_{\text{зв.з}} a_1 z - k_{\text{зв.з}} a_0}. \end{aligned}$$

Висновки. Аналізуючи одержаний вираз для передатної функції дискретного часового еквалайзера, можна зазначити, що її чисельник повністю повторює чисельник бажаної передатної функції $W_6(z)$ автоматизованої електромеханічної системи за умови повної компенсації об'єкта керування. Знаменник передатної функції $W_{\text{екв}}(z)$ являє собою поліном степені k , а коефіцієнт при z^k визначається як $(1 - k_{\text{зв.з}} a_k)$, де $k_{\text{зв.з}}$ – коефіцієнт зворотного зв'язку (рис.6).

Частіше за все порядок чисельника бажаної передатної функції обирається меншим від порядку знаменника. Тоді відповідні коефіцієнти у виразі для $W_{\text{екв}}(z)$ будуть дорівнювати нулю. Наприклад, коли порядок чисельника бажаної передатної функції є меншим на одиницю від порядку знаменника

$$W_6(z) = \frac{a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{z^k},$$

то коефіцієнт $a_k = 0$ і дискретний часовий еквалайзер може бути описаний наступною передатною функцією:

$$W_{\text{екв}}(z) = \frac{a_{k-1} z^{k-1} + a_{k-2} z^{k-2} + \dots + a_1 z + a_0}{z^k - k_{\text{зв.з}} a_{k-1} z^{k-1} - k_{\text{зв.з}} a_{k-2} z^{k-2} - \dots - k_{\text{зв.з}} a_1 z - k_{\text{зв.з}} a_0}.$$

ЛІТЕРАТУРА

1. Садовой О.В. Аналітичний синтез регуляторів за квантованою формою бажаної перехідної функції / О.В.Садовой, О.І.Шеремет // Збірник наукових праць Дніпродзержинського державного технічного університету: (технічні науки). – Дніпродзержинськ: ДДТУ. – 2010. – Випуск 1(14). – С.258-264.
2. Крутько П.Д. Обратные задачи динамики в теории автоматического управления. Цикл лекций: учеб. пособие для вузов / Крутько П.Д. – М.: Машиностроение, 2004. – 576с.

3. Садовой А.В. Системы оптимального управления прецизионными электроприводами / А.В.Садовой, Б.В.Сухинин, Ю.В.Сохина; под ред. А.В.Садового. – К.: ИСИМО, 1996. – 298с.
4. Толочко О.І. Аналіз та синтез електромеханічних систем зі спостерігачами стану. навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Толочко О.І. – Донецьк: Норд-Прес, 2004. – 298с.

Надійшла до редколегії 11.02.2013.

УДК 62-83

ДЕРЕЦ А.Л., к.т.н., доцент
САДОВОЙ А.В., д.т.н., професор

Днепродзержинский государственный технический университет

ОПТИМИЗАЦИЯ ПО БЫСТРОДЕЙСТВИЮ СИСТЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ СКОРОСТИ ЭЛЕКТРОПРИВОДА МЕТОДОМ N-і ПЕРЕКЛЮЧЕНИЙ ПРИ НЕОПРЕДЕЛЁННОМ МАКСИМУМЕ УПРУГОГО МОМЕНТА

Введение. Оптимальный по быстродействию процесс разгона электропривода с упругой кинематической цепью способна сформировать релейная система подчинённого регулирования скорости, синтезированная методом N-і переключений [1, 2]. Настройки такой системы определяются уровнями ограничения промежуточных координат объекта управления и зависят, в частности, от максимально допустимого для данной электромеханической системы (ЭМС) упругого момента. Однако наибольшее значение упругого момента в ряде динамических режимов может не достигать предельного уровня, задаваемого из соображений прочности элементов кинематической цепи и допустимого теплового режима электрической машины. Это влечёт за собой необходимость модификации настроек релейной системы подчинённого регулирования с учётом формы оптимальной по быстродействию траектории, реализуемой при наперёд не заданном максимальном значении упругого момента.

Постановка задачи. Система дифференциальных уравнений невозмущённого движения двухмассовой электромеханической системы имеет вид

$$\left. \begin{aligned} p\Omega &= \frac{M_y}{J} = \frac{C_{ж}(k_p\Phi_{дв} - \Phi_{ив})}{J} \\ pM_y &= C_{ж}(k_p\omega_{дв} - \Omega); \\ p\omega_{дв} &= \frac{M_{дв} - k_p M_y}{J_{дв}} \\ pM_{дв} &= c \cdot \frac{u - R \cdot M_{дв}/c - c \cdot \omega_{дв}}{L} \end{aligned} \right\}, \quad (1)$$

где $\Phi_{ив}$, $\Phi_{дв}$, Ω , $\omega_{дв}$, M_y , $M_{дв}$ – соответственно угловые положения и скорости исполнительного вала и вала двигателя, упругий момент и момент двигателя; $k_p\Phi_{дв} - \Phi_{ив} = \Delta\Phi$ – угол закручивания упругого элемента; u – напряжение преобразователя; $k_p, R, L, J, J_{дв}, C_{ж}, c = k\Phi$ – параметры электромеханической системы, $p = d/dt$.